

Elmélet és gyakorlat

*A Rendőrtiszti Főiskola hallgatóinak
tanulmányi munkájáról*

A felsőoktatásban a nevelői-oktatói munkának vállalnia kell a tudományos ismeretek elsajátításán túl a gyakorlati élet napi kihívásaira adott válaszok megtételére való képesség kialakítását, a felelős döntések meghozatalához szükséges személyiségbeli determinánsok létrehozását is. A tisztképzés feladata ezen felül, hogy érzelmileg stabil, fizikailag jól kondicionált fiatalokat bocsásson a szakterületekre. A büntetés-végrehajtás, mint a büntető igazságszolgáltatás egyik láncszeme, erkölcsileg szilárd, jellemes dolgozókat vár. Ezek a jellemzők, mint követelmények, magas szakmai színvonalú oktatómunkát, áldozatos nevelői tevékenységet és körültekintően szervezett szakmai gyakorlatot igényelnek.

Tisztázatlan kérdések

Szakmai képzési rendszerünkben a felsőfokú (főiskolai) képzés, bár több évtizedes hagyományokkal rendelkezik, számos elméleti és sajnos, gyakorlati kérdést görget maga előtt megválaszolatlanul. A rendszerváltozással egy időben olyan új fogalmak jelentek meg a szakterületen, amelyek tartalma máig tisztázatlan, vagy legalábbis vitatott, mint például a *fegyveres szerv*, vagy a *rendvédelem*. Nem feladatunk e fogalmak tisztázása, ám ha a főiskolai képzés egyik célja a rendvédelem szakmai személyzetének képzése, akkor legalább a fogalom tartalmában szükséges valamiféle egyetértés. Enélkül az egész oktatási tevékenység célja, tartalma tisztázatlan marad.

Az egységes definíció megalkotásában nehézséget okoz, hogy a rendvédelmi szervek sorában több, eltérő funkcióval és lényeges tartalmi különbségekkel rendelkező szervezet található. Közös bennük a szakirányú tevékenység, a szervezeti felépítés, a szolgálati jogviszonyok tartalma, az engedelmességi és fegyelmi előírások. A fogalom tartalmát a korábbi hazai közigazgatás tudománya, majd az 1945 utáni kor irodalma nem használta, máig nincs sem tudományos, sem normatív meghatározása.

Eddigi szakirodalmi ismereteink és szolgálati tapasztalatunk alapján úgy ítéljük meg, hogy speciális feladatokat ellátó, speciális eszközöket és módszereket alkalmazó hatósági tevékenység ellátására alkalmas szakembereket kell képeznünk, akik tevékenységének célja a közbiztonság védelmezése a jogellenes magatartásokkal szemben. Ebben a felfogásban mindazon szervezetek, testületek tevékenységi köre

TAPASZTALATCSERE

benne foglaltatik – rendőrség, határőrség, polgári védelem, hivatásos tűzoltóság, vám- és pénzügyőrség, büntetés-végrehajtás –, amelyet az 1994. évi XXXIV. törvény a legitím fizikai erőszak alkalmazásával felruházott állami fegyveres rendvédelmi szervek között felsorol.

Ennek megfelelően a rendvédelem megőrizte szigorúan hierarchizált, feltétlen engedelmességre épülő hagyományait, amelyben a katonai típusú szervezési elv érvényesül, az ágazati feladatok szorosan kapcsolódnak a hivatásos szolgálati jogviszonyhoz, amíg a meglévő és esetenként domináns civil státusok szinte kizárólag a funkcionális tevékenységekhez kötődnek.

A szervezeti kultúra ilyen alakulása a szakemberképzéssel és az erre szakosodott felsőfokú oktatási intézménnyel, annak oktatóival szemben számos kihívást jelent. Ugyanakkor számolni kell a képzési célok megfogalmazása során a társadalom laikus, a közvéleményben manifesztálódó elvárásaival is. A társadalom megszokta az elmúlt évtizedekben, hogy a közbiztonságot szolgáltatásként kapta az államtól. Ezért a közvélemény hajlamos az erős, időközönként kemény, szervezetében zárt, és fegyelmezett rendvédelemben látni nyugalmának zálogát.

Ma nehéz megítélni, hogy a jövőben miként alakul ez az arculat. A büntetés- végrehajtás szempontjából alapvetően meghatározó tényező – a bűnözés alakulása – várhatóan nem szelídül lényegesen, bár remélhetőleg a 90-es évek elején tapasztalt robbanásszerű emelkedés nem ismétlődik meg. Remélhető, hogy a gazdasági fejlődéssel párhuzamosan javul a társadalom kontrollmechanizmusainak színvonala, és a kényszer mellett a megelőzés fokozatosan visszaszerzi tekintélyét. Bővülnek a devianciák nem jogi szankciók útján történő kezelésének lehetőségei.

Az eddig felsorolt kérdések tisztázása, megválaszolása részben a politika, részben a társadalom és részben a szakma feladata. *Az egységes rendvédelmi szakképzés a változó igények és a különböző szakirányítási szervek eltérő kívánalmai között keresi az egységes képzési elvek érvényesítésének lehetőségeit.* Ezt segíti, hogy a rendvédelmi szervek a közigazgatáson belül hatósági jogosítványaik alapján jól elkülöníthető alrendszeret alkotnak. Személyzetükkel szemben nagyon hasonló követelményeket támasztanak a fizikai, pszichikai alkalmasság és erkölcsi megbízhatóság terén. És végül: közös jegyek figyelhetők meg a testületi formákban, a szimbólumokban, a szolgálati érintkezés előírásaiban.

A sajátos szakmai specifikáció érvényesítését a képzés keretében a szaktanszékek hivatottak biztosítani. Oktatási tematikájukban így domináns szerephez jutnak a feladatokban, a hatósági jogkörök terjedelmében és az alkalmazható eszközök fajtáiban fellelhető sajátosságok. Eltérő tartalmi joganyagot és speciális belső szabályozást tartalmazó ismeretanyagot sajátítanak el a hallgatók.

Az egységes rendvédelmi képzés ilyen formában kitekintési lehetőséget ad a többi szakterületre, kialakítja azokat a koordinációs, kooperációs képességeket, amelyek a magasabb szintű együttműködés szervezését segítik. Széles körű elméleti megalapozottságot ad a későbbi gyakorlati munkához, illetve a történeti előzmények ismeretanyagának feldolgozásával elősegíti a döntéselőkészítés, döntéshozatal képességének kialakulását.

Akkor is érdemes mindezt vállalni, ha nemritkán túlképzéshez vezet (bár a kritikusok nem teszik közkincsé, hogy melyek és milyen terjedelműek a „felesleges” isme-

reték), és elszakítja az oktatást a mindennapi gyakorlattól, gyengíti a testülethez tartozás érzelmi alapjait.

Gyakorlati felkészítés

A megrendelő – az Igazságügyi Minisztérium, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, a büntetés-végrehajtási intézetek – igénye az oktatás tartalmával, a tananyag jellegével, a képzés eredményességével kapcsolatban egyre konkrétabb. Bár nyilvánvaló ellentmondásokat kellene a főiskolai oktatói-nevelői munka során feloldani. A legjellemzőbb, hogy igényként fogalmazódik meg a specializáció, a valamelyik szakterületen való alapos jártasság megszerzése, ugyanakkor megfogalmazott igény az is, hogy a végzős hallgató valamennyi szakterületen alkalmas legyen a feladatok ellátására, univerzális képességeknek legyen birtokában. Hasonlóan ellentmondásos kívánalom a „jó elméleti szakember” igénye, aki megfelelő mélységekben ismeri a szakirodalmat, s kiváló szakírói képességekkel rendelkezik, illetve a „jó gyakorlati szakember”, aki praxisában kiváló szervezői, végrehajtó sajátosságokat árul el.

Lehetne sorolni tovább a jogos, de egymásnak ellentmondó kívánalmakat. A büntetés-végrehajtási tanszék törekszik minden követelmény és igény kielégítésére. A megrendelő kívánságának megfelelő ismeretrendszerrel és szakmai gyakorlati készségekkel rendelkező végzős hallgató, azaz az eredményesség alapja azonban a kiválasztás.

A fejlett államigazgatással rendelkező társadalmakban jól áttekinthető a rendvédelem szerkezete, oda magas szakmai követelmények teljesítése útján lehet bejutni, s a rendszer szigorú szabályok szerint működik. Az érvényesülési esélyek előre tervezhető életpályát kínálnak. Ez garantálja a személyi állomány létszámának stabilitását, az utánpótlás tervezhetőségét. Nem feladatunk a hazai viszonyok megítélése, de tény, hogy az idő előtti nyugdíjazások nagy száma, a foglalkozás előidézte egészségügyi ártalmak miatti leszázalékolások, a szakterület megtartó erejének gyengesége – az anyagi és erkölcsi elismertség hiánya – és ebből eredően a korai és gyakori pályaelhagyás miatt a létszámstabilitás és az utánpótlás tervezhetősége kiegyensúlyozatlan. Ennek következtében a felsőoktatásban felvételre kerülők létszáma és összetétele nem kizárólag a felvételi követelmények teljesítményszintjétől függ.

A főiskolai követelmények teljesítésének, tehát a későbbi szakmai alkalmasságnak már megfogalmazott feltételei (intellektuális képességek, kiváló fizikai kondíció, érzelmi stabilitás, erkölcsi szilárdság) a napi tanulmányi munka során alapozódnak meg. Hi-telességükhöz, megszilárdulásukhoz azonban a praxisban kipróbált gyakorlati készségek kialakítása, begyakorlata során juthatunk el.

Az 1998/1999-es tanévtől a büntetés-végrehajtási szakon érvényes felvételi előírások, amelyek szerint a tanszékre az úgynevezett külső felvételi lehetőség megszűnt, csak állományban levő, a büntetés-végrehajtás valamelyik intézményében dolgozó nyerhet felvételt, támogatják a követelményeknek megfelelő szakmai tapasztalatokkal rendelkező, kellően motivált hallgatók bejutását a Rendőrtiszti Főiskolára.

Az elméleti ismeretek és a gyakorlat összhangjának megteremtése megköveteli az oktatási tevékenység kiegészítését a gyakorlati tapasztalatokkal, a mindennapi élet dik-

tálta, sokszor váratlan feladatok megoldásával járó szakmai gyakorlat megszervezésével. Oktatómunkánk mindennapjai elég tapasztalati anyagot szolgáltatnak az elméleti ismeretek elsajátításának eredményességéről, problémáiról, azok megoldási lehetőségeiről. Lényegesen több problémát vet fel a szakmai gyakorlatok kialakult formája, rendszere. Kíváncsiak voltunk, hogy a társadalmi változások, a gazdasági, pénzügyi viszonyok és a szakmai polémiák a hallgatók gyakorlati felkészítésében milyen bizonytalanságokat, ellentmondásokat, vagy éppen briliáns megoldásokat eredményeztek.

A szakmai gyakorlatok jelentőségét abban látjuk, hogy ilyenkor szembesül a hallgató az elméleti ismeretek alkalmazhatóságával, konvertálhatóságával. Tapasztalja a célok, feladatok és tartalmak elméleti és gyakorlati megközelíthetősége közötti különbséget, s feladata, hogy meglegelje a tapasztalt eltérések, ellentmondások feloldására alkalmas megoldásokat. Nem csupán egyszerű, az elméletet kiegészítő tapasztalati élményanyag megszerzéséről van szó, hanem komoly értelmező, feldolgozó munkáról a nyári szakmai gyakorlatok során.

Szakmai gyakorlat

Oktató-nevelő munkánkhoz szervesen hozzátartozik a szakmai gyakorlat. Annak előkészítése mind tartalmilag, mind pedig szervezési oldalról, a hallgatók ellenőrzése az intézetben a gyakorlati időben, illetve a gyakorlatra meghatározott feladatok értékelése fontos pedagógiai tényező, ami lehetőséget ad a tanszék tanárainak, hogy intézeti kapcsolataikat ápolják, maguk is megtapasztalják a büntetés-végrehajtási intézetek aktuális gyakorlati problémáit, az azok megoldására való intézeti törekvéseket.

A hallgatók gyakorlaton végzett munkájukról a főiskola által kidolgozott formában írásos beszámolót készítenek, amit kiegészít a gyakorlat ellenőrzése során szerzett személyes benyomás és intézeti konzultáció. A tanévkezdéskor lehetőség van a szakmai gyakorlaton szerzett tapasztalatok, élmények megbeszélésére, értékelésére.

Kevesebb lehetőség adódik a tanszék számára, hogy megismerje a szakmai gyakorlatnak helyt adó intézeti szakemberek informális véleményét a hallgatók tevékenységéről, magatartásáról, készségéről, illetve magáról a szakmai gyakorlat kialakult rendszeréről, annak alkalmasságáról, célszerűségéről. Ennek az igénynek a kielégítésére ez évben a gyakorlatok ellenőrzése során arra törekedtünk, hogy a felmerülő kérdésekre választ kapjunk. Ahhoz, hogy a főiskolai képzés minőségére és a szakmai gyakorlatok célszerűségére vonatkozó intézeti véleményeket egzakt módon közelíthessük meg, egy viszonylag egyszerű kérdőívet állítottunk össze az intézeti instruktorok, illetve vezetők számára és a főiskola büntetés-végrehajtási tanszékén öt éven belül végzett és azóta a gyakorlatban dolgozó volt hallgatók számára.

Tizenhárom intézeti, vezető beosztású szakember, illetve felkért instruktor, valamint tizennégy volt főiskolai hallgató adott választ kérdéseinkre, természetesen név nélkül. A kérdőívek kitöltésére az aktuálisan elérhető személyzet említett tagjait kértük fel, a válaszok visszajuttatását belátásukra bíztuk. A megkérdezettek aránya nem biztosít reprezentativitást, ám a témakörben közvetlenül érdekelt véleménye jelenik meg a válaszokban, akik fogadják a hallgatókat és foglalkoznak velük, válaszolnak kérdéseikre, majd értékelik munkájukat. Illetve azoknak a hallgatóknak a véle-

ménye, akik átélték a nyári gyakorlat élményeit. Ezért a levonható következtetések szá-munkra hitelesek, hasznosítható információkkal szolgálnak a gyakorlatok előké-szítésével, feladatainak meghatározásával, az értékelés módjával stb. kapcsolatban.

Kérdéseink közül az első természetesen arra irányult, hogy a nyári szakmai gyakor-lat hasznát miben látják. Ami várható volt, a gyakorlat szükségyszerűségét senki nem vonta kétségbe. Az intézeti kollégák valamennyien az elmélet és a gyakorlat összekap-csolását, a tapasztalatszerzést, a helyi sajátosságok megismerését hozzák fel indokként. Volt azonban egy válaszadó, aki a munkatársak tevékenységét, mint tevékenységi min-tát, a hallgató számára az első helyre sorolta válaszában. Valóban, a hallgatók vissza-jelzéseiből minden esetben következtethetünk arra a munkahelyi miliőre, amelyben a hallgató eltölti a gyakorlatot, s néha konkrétan megfogalmazza a tapasztalt, számára vonzó vagy elutasítandó magatartást.

A kérdésre adott válaszokban a hallgatók közül tizenegyen a tapasztalatszerzést je-lölték meg első helyen a gyakorlat legfontosabb lehetőségeként. Nyolcan a későbbi karrier szempontjából fontos kapcsolatépítést, hatan az érdeklődés felkeltését jelölték még meg válaszukban. Egy volt hallgatónk a kikapcsolódást választotta, mint lehetsé-ges választ a feltett kérdésre.

A következő kérdéskör a gyakorlatra meghatározott feladatok és a teljesítés feltéte-leinek viszonyára irányult. A válaszok túlnyomó többsége realisnak és teljesíthetőnek tekinti a meghatározott feladatokat, és ebben a kérdésben a volt hallgatók válasza elö-öntetűbbek. Tíz válaszadó egyértelmű igennel felelt a kérdésre, egy kitért a válasz elől, mondván, még nem volt feladatfüzet, mikor gyakorlatát töltötte, így nem ismeri az ab-ban szereplő feladatmeghatározást, egy nemmel válaszolt a kérdésre, s választát azzal indokolta, hogy a nyári szakmai gyakorlat a szabadságok idejére esik, emiatt a helyet-tesítések következtében a dolgozóknak megnövekszik a napi terhelésük, ezért nem tud-nak a gyakorlatot töltő hallgatókkal foglalkozni. Ez a probléma több helyen felszínre került, s a javaslatok között is foglalkoznak vele a válaszadók.

Az intézeti szakemberek valamivel több mint fele adott a kérdésre pozitív választ, s ők azzal indokolták, hogy a feladatmeghatározás célirányos, a továbbfejlesztés lehe-tősége is benne foglaltatik, s ebben a vonatkozásban az adott intézetnek kellene lehe-tőséget biztosítani, hogy önállóan adhasson feladatot az ott gyakorlatukat végző hall-gatók számára. Hárman nemleges választ adtak azzal az indokkal, hogy az intézeti sa-játosságok eltérőek, ezért az általánosan megfogalmazott feladat nehezen értelmezhe-tő, illetve intézetenként különbözők a teljesítés feltételei. Volt, aki azt kifogásolta, hogy túl sok az elméleti feladat, a gyakorlati munkára kéne nagyobb figyelmet fordítani. Megfogalmazódott olyan kifogás is, hogy nem egyértelműek a feladatmeghatározások.

A következő – harmadik – kérdéskör az intézeti dolgozók és a hallgatók viszonyát firtatta. A konkrét kérdésre, hogy az intézeti dolgozók segítik-e a hallgatókat feladata-ik végrehajtásában, az intézetiek közül hatan választották a „maximálisan mindenki” lehetőséget, a volt hallgatók közül mindössze négyen. Ennek kissé ellentmond, hogy a hallgatói kérdések között szereplő „mi jellemzi a dolgozók hozzáállását a hallgatók te-vékenységéhez?” a válaszok többsége a „segítőkészség” volt.

Azt természetesnek gondoljuk, hogy a nagy létszámot foglalkoztató intézetekben nem mindenki azonos empátiával és segítőkészséggel fogadja a gyakorlatra érkező

TAPASZTALATCSERE

hallgatókat. Ezt maguk a hallgatók – nemcsak a végzetek, hanem a jelenleg tanulók – is természetesnek tartják. Azonban megfogalmazódott róluk, hogy a kölcsönös megismerés után kapcsolatuk kollegiálissá vált, amit a legkedvezőbb válaszként értékeltünk. Ez esetben nem kizárólag a személyes szimpátia dominált viszonyuk megítélésében, hanem a szakmai feladatok ellátásában való sikeres együttműködés (ami nyilvánvalóan nem zárja ki az előbbi).

A kérdés kapcsán a hallgatók részéről felmerült a szabadságolások és az egyéni leterheltség problémája, amivel kapcsolatban egyikük azt írta, hogy „a hallgató érzi, hogy nyűg a nyakukon”. Az intézeti vezetők is érzik ezt a gondot, többen hivatkoztak a nyári szabadságolásokból eredő időzavarra, ami kedvezőtlenül hat a hallgatókkal való foglalkozásra.

A feladatok torlódása miatti feszült, ideges légkör a legkedvezőtlenebb visszajelzés a hallgató számára. Nemcsak azt jelenti, hogy magára marad, nem kap választ a kérdéseire, felesleges tehernek érzi magát, ami önmagában is kellemetlen, de visszariasztja a rá váró későbbi feladatoktól is. Nem vonzó az olyan munkahely, ahol kiszámíthatatlan gyakorisággal és megoldhatatlan mennyiségben adódnak feladatok, amelyeket a legjobb akarattal sem lehet megfelelő színvonalon végrehajtani.

A válaszokból kitűnik, hogy az ilyen feszültséget okozó állapot ritka, eseti, még akkor is, ha a helyettesítésekkel kapcsolatos többletmunkára többen felhívták a figyelmet.

Arra a kérdésre, hogy a kollégák milyennek látják hallgatóinkat, nem kaptunk objektív választ. Egy válaszadó fogalmazott meg kemény kritikát, amely szerint ez függ a szubjektumtól. Ezen túl csak olyan válaszok érkeztek, miszerint szorgalmasak, érdeklődők, a legjellemzőbb tulajdonságaik a pontosság, a feladattudat, az érdeklődés. Volt, aki úgy válaszolt, hogy a tudni akarás vágya sugárzik az arcukról. Természetesen mi tudjuk, hogy ilyenek, de nem mindegyik és nem mindig.

A megítélésben a szubjektum szerepe nagyon fontos, s a személyes viszonyban, a munkatársi kapcsolatban is meghatározó. Az erre vonatkozó kérdésre adott válaszokban az intézeti dolgozók közül tizenketten – tehát túlnyomó többségben – válaszoltak úgy, hogy az kollegiális, s többen hozzátették, hogy bizalmas, baráti. Hárman választották a fenntartással közeledő választ. Az intézeti vezetők úgy gondolják, hogy beosztottaik az ő elvárásaiknak megfelelő attitűdökkel fogadják a gyakorlatra érkező hallgatókat. A hallgatók válaszaiban azonban azt sugallják, hogy elég nagy a bizalmatlanság velük szemben, hárman úgy válaszolnak, hogy embere válogatja, ki, milyen kapcsolatot tud kialakítani, s volt, aki a hallgató megjelenésétől, viselkedésétől függő megítélést feltételez. Csak második, harmadik választásként jelenik meg a „kollegiális” válasz.

Megkérdeztük a volt hallgatókat, hogy milyen személyes pozitív, illetve negatív élményt éltek át gyakorlatuk alatt. Kedvező, hogy mindenkinek volt pozitív élménye (igaz, hogy az egyik válasz úgy hangzott, hogy mindennap négy óra, azaz a munkaidő vége. Mivel ez a válaszadó volt, aki az első kérdésre a kikapcsolódást választotta, mint a gyakorlat hasznosulásának motívumát, tehát ellentmondásba került önmagával).

Ketten szakmai élményre emlékeztek vissza szívesen, öten a kollégákkal való találkozást, a fogadtatást, azaz az őket körülvevő légkört jelölték meg. Két hallgató a viszonylagos önállóságot, a szakmai tevékenység szabadságát emelte ki, mint kelle-

mes, maradandó élményt. A válaszok arra engednek következtetni, hogy a hallgatók az intézetekben kedvező légkörbe, segítő, támogató közegbe kerülnek, ahol feladataik megoldásához megteremtik a megfelelő feltételeket, bekapcsolódhatnak a szervezeti egységek szakmai munkájába, önálló feladatokban kipróbálhatják képességeiket. Mindenképpen kedvező tendenciának ítéelhetjük meg az intézetek fogadókészségéről alkotott ilyen hallgatói véleményeket, még akkor is, ha vannak negatív élmények is.

Öt hallgató válaszolt úgy, hogy nem volt kínos, kellemetlen élménye az intézeti gyakorlat során. Akik kritikával éltek, azok elsősorban emberi kapcsolataikban csalatkoztak. „Emberi kicsinyesség és rosszindulat” vette körül az egyik volt hallgatót az intézetben. Négyen adtak hasonló választ, kedvezőtlennek, kínosnak minősítve az őket körülvevő intézeti miliót. Ketten negatív szakmai élményt említettek; a körszállítás alatt tapasztaltakat, illetve az intézeti bürokráciát, a humánium kiábrándító hiányát. Ketten önkritikusan önmaguk hibáját élték meg kellemetlen élményként. „Amikor a tanárok az intézetbe érkeztek az RTF-ről, s én éppen nem voltam az intézetben”, válaszolta egyikük, míg a másik saját ismereteinek hiányát, tájékozatlanságát élte meg kínosan.

A fenti válaszcokrot elsősorban azért tartjuk fontosnak, mert véleményünk – tapasztalataink – szerint a nem kielégítő munkaélmények, különösen a munkakapcsolat kezdetén, lehetnek a pályaelhagyás domináns okai.

Javaslatok, jövőkép

A tanszék tanárainak határozott elképzelései vannak az oktatási program gyakorlati elemeinek továbbfejlesztésére vonatkozóan, ezeknek az elképzeléseknek azonban határt szabnak az idő- és pénzkeretek, a főiskola szervezési nehézségei, és természetesen az intézetek lehetősége, igényei, valamint a hallgatók terhelhetősége. A szakmai gyakorlat helyszínének kiválasztásában meghatározó, hogy a hallgató melyik büntetés-végrehajtási intézetből, intézményből érkezett a főiskolára, hol a lakhelye, milyen témából írja évfolyam- vagy záródolgozatát, és elszállásolása hol oldható meg. Természetesen az így kiválasztott intézet és az RTF büntetés-végrehajtási tanszéke előzetesen történő egyeztetése alapján kerül jóváhagyásra a kijelölés, amit a főiskola kiképzési osztálya ez ideig minden esetben jóváhagyott. Elgondolásainkat igazítani kívánjuk az intézeti szakemberek és a hallgatók véleményéhez, ezért megkérdeztük, milyen javaslatok vannak a gyakorlati elemek fejlesztésére.

Három kolléga válasza hízelgő, de talán elfogult velünk szemben, ők úgy vélik, hogy a jelenlegi rendszer jó, az időtartam függvényében a feladatmeghatározás optimális. A további javaslatok három téma köré csoportosultak.

A feladatok legyenek konkrétabbak, gyakorlatiasabbak, legyen kevesebb az adminisztráció.

A jelenlegi instruktori rendszer nem kielégítő, ezért főállású, de legalább ezzel a feladattal huzamosabb időre megbízott, megfelelően kiképzett oktató – tereptanár – mellé kellene beosztani a hallgatókat. Az instruktor előre, intézetbe érkezése előtt ismerje meg a gyakorlatra jelentkezőt.

TAPASZTALATCSERE

Rosszul időzített a nyári szakmai gyakorlat, mert olyankor adják ki a szabadságokat, ezért a hallgatókra kevesebb figyelmet tudnak szentelni. A gyakorlat időtartama rövid, nem jut idő minden szakterület alapos megismerésére.

A hallgatói válaszok differenciáltabbak, bennük nemcsak a racionális szakmai érvek jelennek meg, hanem az egyéni érdeklődés és érdek dominál. Néhány helyen azonban találkozunk a vélemények. Elsősorban a kijelölt „hivatásos” instruktorkor, aki mindennap az intézetben van, amikor a hallgatók gyakorlatukat töltik. Sőt, van, aki minden szakterületen külön instruktort javasol.

Hasonlóan találkoztunk a vélemények a feladatokkal kapcsolatban. Vannak, akik javasolják, hogy az intézettel előre történjen egyeztetés, személyes kapcsolatfelvétel (ennek lehetősége most sem kizárt). Az előre kiválasztott szakterületre kerüljön a hallgató, javasolja másvalaki. A feladatokhoz kötődik az a javaslat, hogy részletezőbb legyen a kijelölés, és úgy legyen meghatározva, hogy ne legyenek üresjáratok, holtidők.

A szakmai gyakorlat időpontjára és időtartamára is kaptunk javaslatot. Ebben a hallgatók nagyobb önállóságot kívánnak, például oly módon, hogy két hét időtartam kötelező, a tanszék által meghatározott, míg a fennmaradó további két hét szabadon választható lenne. Volt természetesen olyan, aki elegendőnek tartott két hetet a szakmai gyakorlatra.

Találkoztunk olyan felvetéssel, amely szerint a szakmai gyakorlat minősége, eredményessége a fogadó intézettel függ, a tanszéknek a változtatásban nincs szerepe. Ezzel ellentétes gondolat, hogy a minőség javítása a tanszék tanárainak és az intézetek vezetőinek eredményesebb kommunikációjától függ, azaz ebben a kérdésben a személyes kapcsolatoknak jut domináns szerep.

Kaptunk javaslatot a hallgatói tevékenység értékelésével kapcsolatban is. Eszerint legalább két intézet szerepeljen a szakmai gyakorlat színpályáján, s a feladat összehasonlító tanulmány elkészítése lenne, amelyre a hallgató gyakorlati jegyét kapja. A minősítést, osztályozást, egyáltalán a visszajelzést az intézetek is fontosnak tartják, hiányolják.

A véleményeket összegezve, anélkül, hogy a lehetőségeinkkel és saját pedagógiai elképzeléseinkkel összevetnénk, annyit felelősséggel meg lehet állapítani: a szakmai gyakorlat formái, tartalmi lehetőségeit kell bővíteni, lehetőséget teremtve a különböző elvárások kielégítésének, szabad utat adva a hallgatói érdeklődésnek.

A kérdőívek értékelése meggyőzött bennünket arról, hogy az oktatási program gyakorlati képzési oldala mindenképpen megerősítésre szorul, hogy betölthesse azt a szerepet, amelyben első helyen a hivatással való életre szóló elkötelezés szerepel. Ebben az előadásokra épülő, a hallgatói önállóságnak és felelősségvállalásnak szűk lehetőséget adó elméleti oldalnak kevesebb lehetősége adódik. A tudásanyag elsajátítása, a gondolkodásmód formálása és a cselekvési készség kialakítása maradéktalanul az elméleti és gyakorlati elemek optimális arányának megtalálásával érhető el.

A szakmai gyakorlat, az elméleti ismereteknek a mindennapi szolgálati tevékenység során történő alkalmazása, ennek harmonikus, a tanszék és az intézetek együttműködésén alapuló megszervezése eredményezi és erősíti a testülettel való érzelmi azonosulást a hallgatókban, s praktikusán a szolgálati érintkezés formáinak elsajátítását lehetővé teszi.

Kaszi János–Módos Tamás